

Rapportage programma duurzaamheid

Datum: 04 maart 2022
Auteurs: Nathalie Brink, Miriam Lenk, Erik Haverkort

Portefeuillehouder: Auke Schipper

Inhoudsopgave

1. Inleiding *3*

2. Resultaten *3*

2.1 Beleidskaders 3

2.2 Regionale doelstellingen 4

2.3 Projectdoelstellingen 5

2.4 Gedrag 8

3. Planning *9*

3.1 RES 2.0 9

3.1 Warmtetransitie 10

3.3 De Groene Icoon 10

4. Middelen *11*

1. Inleiding

In 2020 is het programma duurzaamheid vastgesteld door de gemeenteraad. Met dat programma is de routekaart naar het doel, klimaatneutraal in 2050, in gang gezet en zijn onderliggende doelen beschreven aan de hand van beleidskaders, regionale doelstellingen, projectdoelstellingen en gedragsdoelstellingen. Het programma geeft kaders voor de rapportage. Deze rapportage is de eerste in een reeks waarbij we aan de hand van die kaders terugkoppelen over de resultaten, de kosten en de planning. De eerstvolgende rapportage verschijnt eind 2022. Uiteraard worden op onderdelen tussenliggend voortgang en resultaat gedeeld indien aan de orde.

2. Resultaten

2.1 Beleidskaders

Het programma geeft een overzicht van de op te stellen beleidskaders die een relatie hebben met duurzaamheid. Zie de tabel.

Beleidskader	Bron	Besluit door	Planning
Zonne-energie[1,2]	Klimaatakkoord	Raad	Mei 2020
Wind-energie[1,2]	Klimaatakkoord	Raad	Mei 2020
Transitievisie warmte (RSW)	Klimaatakkoord	Raad	Eind 2021
Lokaal plan biodiversiteit	Omgevingswet	Raad	n.t.b.
Beleid Laadinfrastructuur	NAL	Raad	Eind 2020
Regionaal Adaptatieplan (RAP)[3]	DPRA	Raad	Dec. 2020
Basis Geluid Emissie	RIVM	College	1-1-2021
Beleid klassieke mileutaken[4]	Omgevingswet	Raad	n.t.b.

In juni 2021 heeft de raad het beleidskader hernieuwbare energie vastgesteld. Dat kader bevat voor zowel zon, wind als water kaders waar initiatiefnemers rekening mee dienen te houden bij het plannen van duurzame energieopwekking. Het beleidskader wordt onderdeel van het omgevingsplan behorend bij de omgevingsvisie.

In september 2020 heeft de raad de regionale transitievisie warmte vastgesteld als onderdeel van de concept regionale energiestrategie. In december 2020 is op basis daarvan de lokale warmtevisie Hattem vastgesteld. Conform de daarbij aangenomen motie is de raad in oktober 2021 geïnformeerd over de voortgang van de plannen in die visie middels een raadsinformatiebrief (zie bijlage 2).

In 2020 is een proces gestart met Stichting Landschapsbeheer Gelderland om in het kader van biodiversiteit concrete projecten in uitvoer te brengen. Het betreft een vier jaar durende samenwerking waarbij de uitvoering voornamelijk door SLG gedaan wordt. Biodiversiteit is als thema opgenomen in de omgevingsvisie. Deze wordt in het vroege voorjaar van 2022 vastgesteld.

Binnen het programma biodiversiteit vinden in 2022 in ieder geval de volgende activiteiten plaats:

- Informatieavond en inspiratiemiddag over het thema: biodiversiteit rondom het erf
- Informatieavond en inspiratiemiddag over het thema: insectenhotel en bijenoase
- Realisatie vijf bijenoases

Binnen het uitvoeringsplan zijn 24 concrete locaties aangewezen met elk een eigen uitvoeringsplan. Deze worden de komende jaren in samenwerking met de grondeigenaar gerealiseerd.

De integrale laadvisie en het plaatsingsbeleid laadpalen zijn vastgesteld door het college en liggen ter besluitvorming voor aan de gemeenteraad.

Over het vaststellen van het regionale adaptatieplan is de gemeenteraad geïnformeerd in oktober 2020. In de zomer van 2021 is een voortgangsrapportage gedeeld. Daarnaast worden de verslagen van de bestuurlijke themabijeenkomsten klimaatadaptatieperiodiek gedeeld.

Ten aanzien van de Basis Geluid Emissie en het beleid klassieke milieutaken is de combinatie met de omgevingswet gemaakt. In samenwerking met de Omgevingsdienst Noord Veluwe (ODNV) en een extern adviseur wordt een overzicht gemaakt van de milieutaken, de toekomstige zaken vanuit de omgevingswet en de in de organisatie aanwezige kennis daarvoor.

Voor de nabije toekomst wordt verwacht dat er beleidskaders voor waterkwaliteit en luchtkwaliteit, waaronder stikstof gaan komen. Wanneer en in welke vorm is bij het opstellen van deze rapportage nog niet bekend.

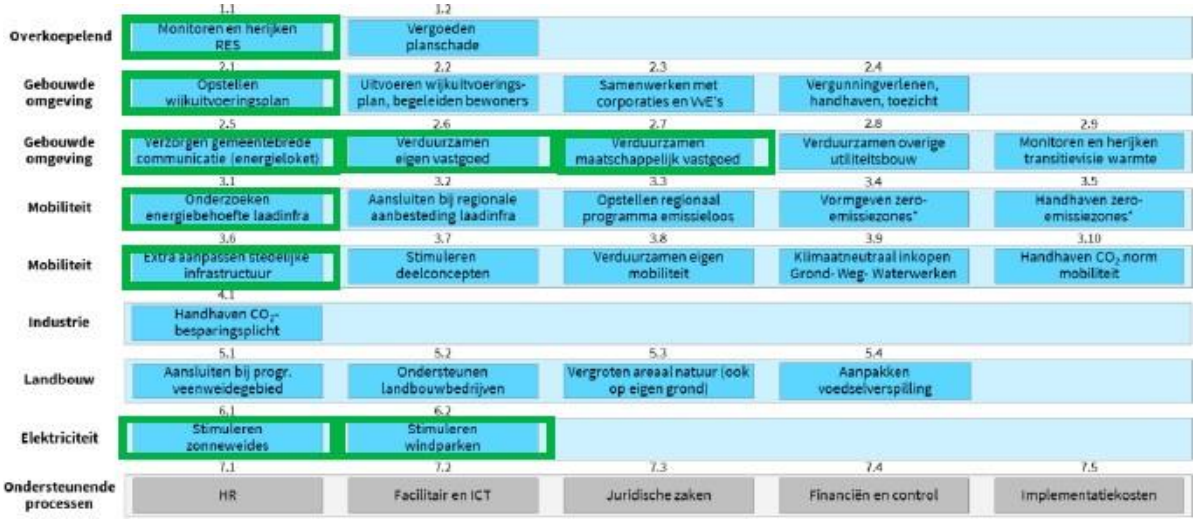
2.2 Regionale doelstellingen

De regionale samenwerking met de 7 gemeenten is eind 2020 belegd in een samenwerkingsagenda met de volgende hoofdthema's.

- Grootschalige energieopwekking, waaronder de regionale energiestrategie;
- Aardgasreductie gebouwde omgeving en het opstellen van wijkuitvoeringsplannen;
- Energiebesparing en opwek bij particulieren;
- Verduurzaming maatschappelijk vastgoed;
- Verkennen en organiseren verduurzamen bedrijventerreinen;
- Toekomstbestendige laadinfrastructuur.

Op deze 6 thema's wisselt de regio kennis uit en stellen we gezamenlijk beleid op. De RES en de RSW zijn daar voorbeelden van. De samenwerking is vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst (DVO) waarbij de gemeente Oldebroek als gastheergemeente optreedt.

Regionaal doen we ook een aantal zaken bewust niet of nog niet samen. Daarvoor is wellicht in de toekomst ruimte. Onderstaande tabel geeft vanuit het klimaatakkoord aan welke thema's daarin spelen. De roodomrande beleidsterreinen zijn opgenomen in de DVO. Periodiek informeren we over de voortgang. De voortgangsrapportage van 1 november 2021 is als bijlage 1 bij deze rapportage gevoegd.

Binnen de regionale samenwerking valt ook de aansturing van ons energieloket Veluwe Duurzaam. In 2021 is gewerkt aan de vorm waarin we richting 2022 en verder deze samenwerking invullen. In 2022 zullen de werkzaamheden van het energieloket gezamenlijk worden aanbesteed. Daarbij wordt een takenpakket voorbereid en opgesteld gebaseerd op de huidige taken, de handreiking kwaliteit energieloketten zoals uitgegeven door de VNG en de taken gerelateerd aan de transitie warmte.

2.3 Projectdoelstellingen

Het beleidskader gaf in dit kader doelen weer voor de volgende punten:

- Openbare verlichting voorzien van LED
- Energiebeheer
- Verduurzamen gemeentelijk vastgoed

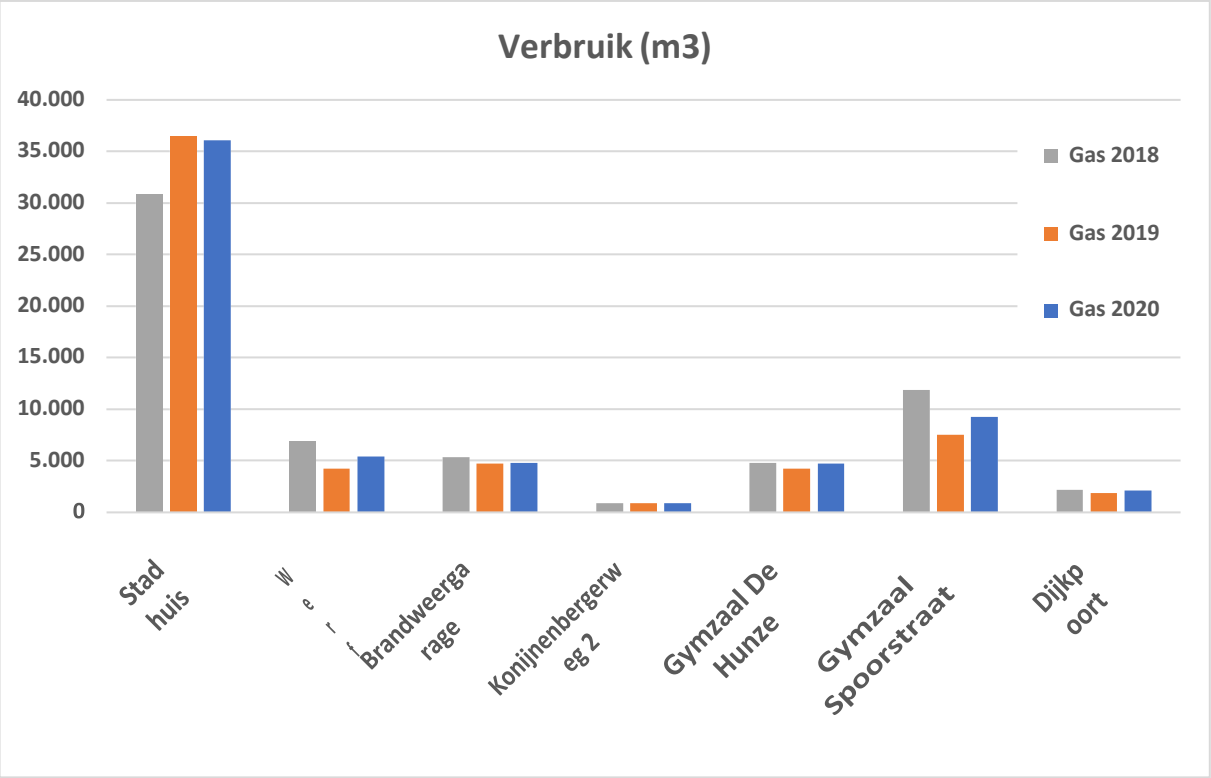
2.3.1 Openbare verlichting voorzien van LED

In 2020 is het beheerplan openbare verlichting herzien voor de jaren 2021/2025. In 2021 zijn we binnen de beschikbare middelen zoveel mogelijk, wanneer haalbaar 100%, overgegaan op LED-verlichting. Hierbij zijn keuzes worden tussen volledig vervangen van armaturen en het 'ombouwen' van armaturen naar LED (retro-led).

De hiermee gepaard gaande kosten vallen buiten het programma duurzaamheid.
Van de ± 2.600 armaturen is ruim 60% inmiddels voorzien van een duurzamer armatuur.

2.3.2 Energiebeheer

In onderstaande grafiek is voor de gemeentelijke locaties het gasverbruik over de jaren 2018 tot en met 2020 weergegeven. Ons Stadhuis is de grootste verbruiker en verantwoordelijk voor ongeveer de helft van al ons gasverbruik.

De gemeente koopt duurzaam groen gas in sinds oktober 2020. Dit gas is weliswaar iets duurder maar er ontstaat wel een flinke besparing op de CO_2-uitstoot. Een kubieke meter regulier gas leidt bij verstoken tot ongeveer 1,8 kg CO_2 terwijl het verstoken van een kubieke meter groen gas slechts ongeveer 0,73 kg CO_2 oplevert (bron: engie). Per kubieke meter scheelt dat dus ongeveer 1,1 kg CO_2.

De gemeente verstookt ongeveer 70.000 m3 en heeft dus sinds oktober 2021 bijna 80.000 kg CO_2 bespaard.

2.3.3 Verduurzamen maatschappelijk vastgoed

Naast de verduurzaming van onze inkoop is het de bedoeling dat het netto aantal m3 daalt. In samenwerking met het provinciale programma verduurzamen maatschappelijk vastgoed en onze vastgoedregisseur is de route voor het verduurzamen van ons vastgoed opgesteld.

In 2021 is gewerkt aan het verzamelen en bindelen van de beschikbare informatie. Zo hebben we inmiddels zicht op de verduurzamingsplannen voor de diverse locaties en het energieverbruik van zowel stroom als gas per locatie. Daarnaast is voor het onderhoud en de benodigde modificaties een bouwkundig aannemer en een installatiebedrijf gecontracteerd voor de komende jaren. Onderdeel van de scope van de contracten is het adviseren en uitvoeren op het gebied van duurzaamheidsmaatregelen.
Onlangs is een Intentieverklaring getekend tussen Gemeente Hattem en Provincie Gelderland met als doel om het maatschappelijk vastgoed in Hattem te verduurzamen.

De samenwerking met de provincie leidt in het eerste kwartaal van 2022 tot een routekaart waarbij de benodigde maatregelen per gebouw inclusief de benodigde middelen in de tijd worden gepland zodat college en raad een weloverwogen besluit kunnen nemen en de bijbehorende investeringen kunnen reserveren. De eerste keuzes kunnen bij de kadernota 2023 gemaakt worden waarna de uitvoering van de maatregelen kan starten.

Vooruitlopend daarop zijn enkele ideeën in voorbereiding waaronder het aardgasvrij maken van het havengebouw en het onderzoek naar de inzet van een biovergister-installatie voor het verwarmen van het stadhuis. De concrete uitwerking van deze plannen wordt verwacht in Q1 2022.

2.3.4 Mobiliteit

De inzet van twee elektrische deelauto's is eind 2021 een feit. Met deze auto's kan in nagenoeg alle dienstreizen van medewerkers van de gemeente worden voorzien. Daarnaast zijn de auto's beschikbaar voor alle inwoners van de gemeente. Via een app zijn ze te reserveren, de kosten per kilometer worden door de leverancier MyWheels doorbelast aan de gebruiker.

Wanneer de pilot succesvol is breiden we uit naar 3 of 4 deelauto's.

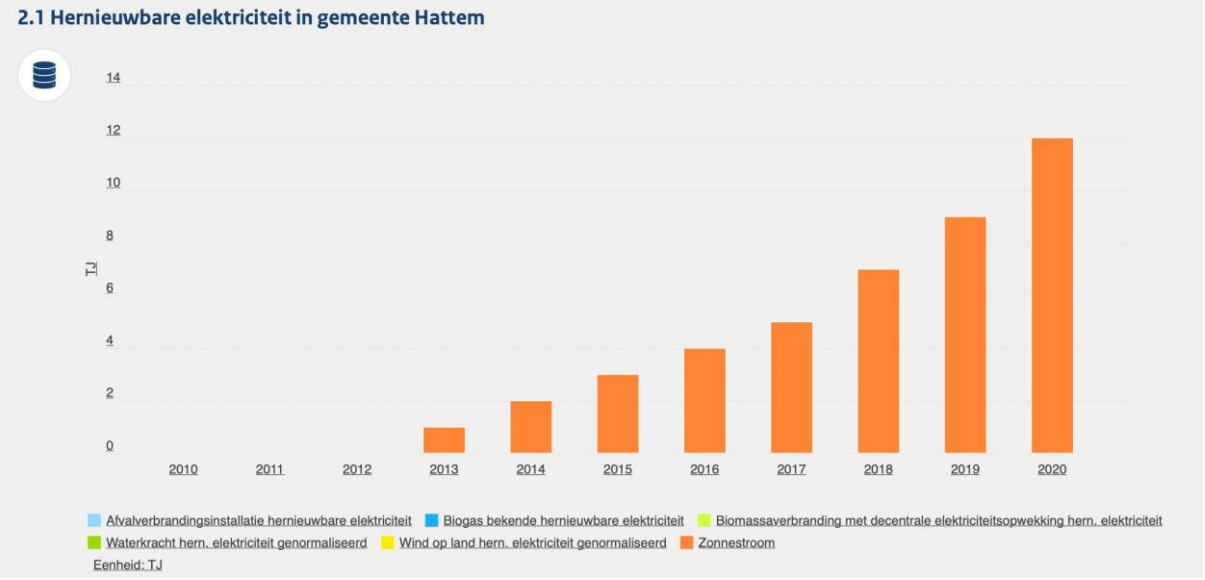
Het aantal laadpunten is de afgelopen periode gegroeid naar ± 15 openbare laadpalen. Daarnaast zien we bij particulieren en berdrijven steeds vaker oplaadpunten ontstaan. De komende jaren wordt dit aantal flink uitgebreid.

2.3.5 Powered by Hattem

De samenwerking met Powered by Hattem (PbH) heeft concrete geleid tot de volgende resultaten:

- Deelname in het zonnepark Wielink;
- Een inventarisatie van alle beschikbare bedrijfsdaken in de gemeente Hattem om zonnepanelen te plaatsen;
- Samenwerking bij het voorbereiden van de aanvraag omgevingsvergunning voor het plaatsen van zonnepanelen op de voormalige vuilstort;
- Een eerste tranche van ongeveer 800m2 beschikbaar dak op de bedrijfspanden op bedrijventerrein Netelhorst;

Onderstaande grafiek laat de toename van de opwek van hernieuwbare energie per jaar in Hattem zien (bron: klimaatmonitor.databank.nl).

Eind 2021 wordt het convenant tussen PbH en de gemeente verlengd.

2.3.6 Zonnepark Wielink

Eind 2020 is een eerste omgevingsvergunning afgegeven voor het zonnepark Wielink. In het voorjaar van 2021 is daarvoor de benodigde SDE++ toegekend. Momenteel loopt de procedure om voor panelen op de zandwinplas aan de Oostersedijk vergunning te verlenen.

2.4 Gedrag

De verduurzaming van onze leefomgeving is geen taak of opdracht van de overheid alleen. Het is een transitie die vele jaren duurt en alle inwoners raakt. Vaak wordt participatie genoemd als middel om inwoners te betrekken en enthousiast te maken. Belangrijk daarbij is te blijven realiseren dat bij een dergelijk proces vaak het tegengeluid de boventoon voert. In het groot, als het gaat om de plaatsing van windturbines heel herkenbaar, maar ook kleiner wanneer de zorgen over het investeren in bijvoorbeeld een warmtepomp geuit worden. Dit zijn belangrijke geluiden en het is dan ook van groot belang te blijven investeren in voldoende communicatie en kennisdeling met de inwoners.

In regionaal verband zet het energieloket zich voor deze communicatie in. Daar is kennis beschikbaar voor inwoners om hun woning te verduurzamen en gebruik te maken van beschikbare subsidies. Daar wordt momenteel gewerkt aan een regionaal digitaal kennisloket waar inwoner en ondernemer gebruik van kunnen maken.

Lokaal werken we aan een loket waar lokale kennisdragers, lokale installatiebedrijven de meest actuele kennis en technieken kunnen delen zodat inwoners van Hattem daar gebruik van kunnen maken.

Gedragswetenschappers geven de fase waarin onduidelijkheid bestaat, vragen gesteld worden en kritiek wordt geuit vaak aan als de fase van chaos die voorafgaat aan de verandering. Ook in Hattem speelt dit. Er gebeurt veel. Veel in de voorbereiding, veel op de achtergrond en veel in de samenleving.

Lokaal communiceren we daarover in de Hattemer en via sociale media.

3. Planning

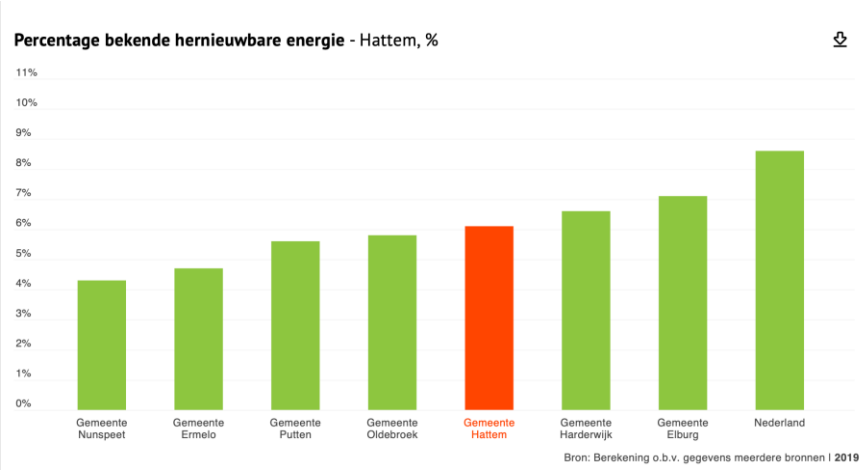
De komende periode zet het programma in op de volgende thema's.

3.1 RES 2.0

De inkt van de RES1.0 is nog maar net droog en we starten al met de voorbereiding van RES2.0 die in mei 2023 naar de raad toe zal komen als voorstel. Samen met de regiogemeenten, de provincie, het waterschap, de lokale energiemaatschappijen en Liander werken we aan het mogelijk maken van voldoende vergunningen om de beoogde opwek in de zoekgebieden te realiseren. Concreet gaat het daarbij om:

- Hoe zorgen we voor een zo optimaal mogelijke inzet van het energienetwerk;
- Kunnen we de nieuwste technieken t.a.v. energieopslag inzetten?
- Liggen de lokale projecten voor wind- en zon in de regio op schema?
- Op welke manier kunnen we waterstof inzetten in de energiemix?

Wanneer we de gemeenten in de regio Noord-Veluwe vergelijken ontstaan het volgende:

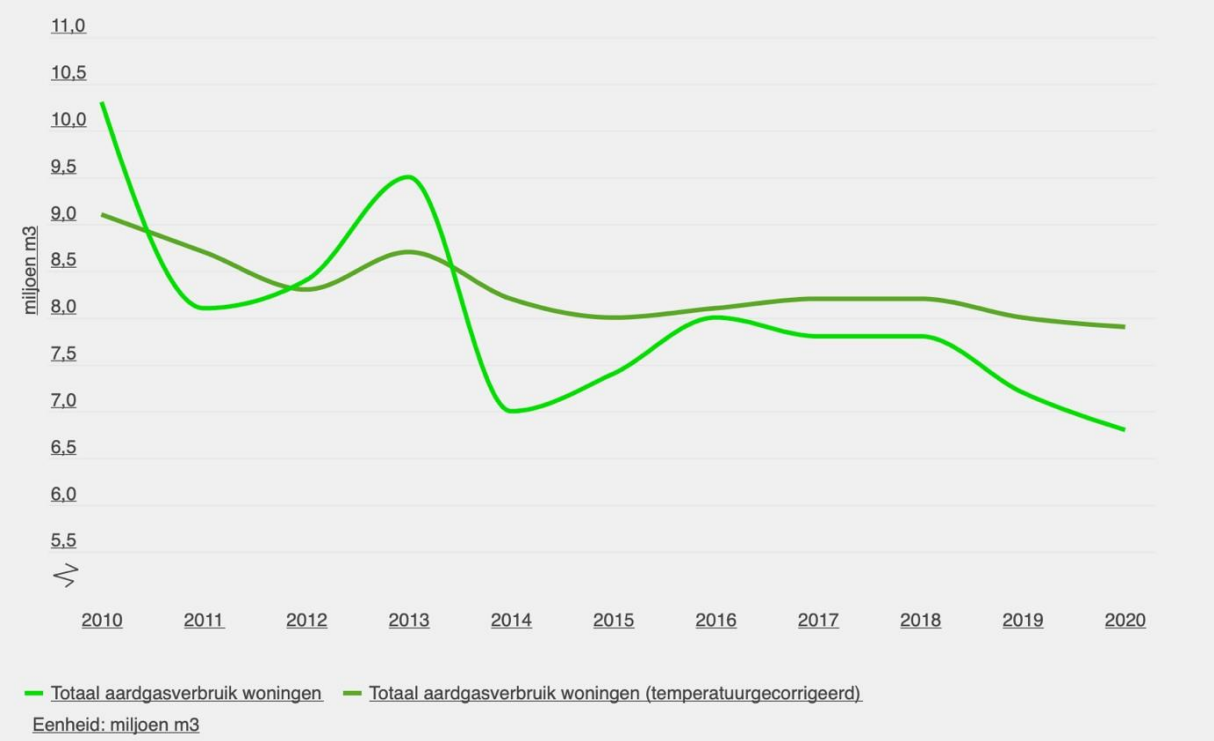
In 2010 bedroeg het percentage voor Hattem nog 2,0 % en in 2015 3,9 %.

3.1 Warmtetransitie

Zoals in de raadsinformatiebrief weergegeven is voor een deel van de gemeente een concreet proces gestart. De inwonergesprekken met bewoners van De Hilst gaan starten in 2022. Voor het gebied tussen de Bongerd en de Woonzorgzone lopen de benodigde onderzoeken en wellicht kunnen we het groter aanpakken door voor de gehele stad warmte te onttrekken uit de IJssel. De komende periode concretiseren we die route tot een meer gedetailleerd ontwerp en een haalbaarheidsanalyse, zowel financieel als technisch.

Voor de bedrijven op de Netelhorst is uit een eerste onderzoek gebleken dat de warmte van de RWZI bruikbaar is voor een collectief warmte net. In 2022 wordt hier samen met de ondernemers en PoweredbyHatttem een concreet ontwerp voor gemaakt.

Hieronder de trendlijn van het aardgasverbruik woningen over de afgelopen 10 jaar (bron: klimaatmonitor.databank.nl).

In samenwerking met de regio en Veluwe Duurzaam blijven we inzetten op het beter isoleren van alle vastgoed.

3.3 De Groene Icoon

In februari jl. besloot de provincie over de subsidieaanvraag voor het vergroenen van de leefomgeving rondom de Open Poort. Samen met Triada, de bewoners van de wijk, het waterschap en de Open Poort werken we aan dat plan. De transitie is zichtbaar via deze link.

Hieronder is een visualisatie uit de video weergegeven waarin op de rechterhelft nog het huidige plein zichtbaar is en links de toekomstige situatie na de transitie. De vrijkomende materialen worden zoveel mogelijk elders in Hattem hergebruikt.

4. Middelen

Bij het vaststellen van het programma is een begroting vastgesteld voor de structurele kosten van het programma. Daardoor is voorzien in capaciteit om het programma vorm te geven. Voor specifieke (deel)projecten zal projectfinanciering beschikbaar gesteld moeten worden. Dit kan door inzet eigen middelen of door (deels) subsidies aan te vragen. Momenteel beschikt het programma over de volgende middelen.

Het programmateam, bestaande uit twee adviseurs milieu en de inzet programmamanager (50%) is structureel voorzien in de begroting.

Transitievisie warmte:
In de decembercirculaire zijn middelen (± € 200.000,-) beschikbaar gesteld voor deze transitie. Daarvan resteert voor 2022 nog voldoende voor de voorbereiding van de plannen.

Biodiversiteit:
De middelen voor dit programma worden grotendeels gefinancierd vanuit een subsidie van de provincie Gelderland. Het programma loopt tot en met 2024 en de jaarlijkse bijdrage van de gemeente bedraagt € 4.500,-. Dit wordt gedekt door het programma. Aanvullend is vanuit het programma met behulp van subsidie geld beschikbaar gekomen voor de aanleg van een klompenpad in Hattem.

Regionale samenwerking:
Jaarlijks draagt de gemeente Hattem ongeveer € 16.500 bij aan de regionale samenwerking uit de algemene middelen. Binnen de samenwerking worden subsidies verworven voor

deelname aan de regionale energiestrategie en het energieloket. Voor 2022 zijn voldoende middelen beschikbaar om alle kosten te dragen.

Groene icoon:
Voor dit nieuwe project is een aanvraag ingediend bij de provincie. Begin 2022 wordt uitsluitsel over een bijdrage van € 100.000 verwacht. Daarnaast dragen Waterschap Vallei en Veluwe, Triada en De Open Poort bij. De resterende investeringen worden gedekt vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en zijn opgenomen in de begroting 2022.

Verduurzamen eigen vastgoed:
Met de kadernota 2023 ligt er een investeringsplan voor de komende jaren. De middelen voor deze investeringen zullen moeten worden voorzien waarbij de inzet van subsidies per deelinvestering wordt meegenomen.

Afval:
De middelen voor afval worden separaat begroot aangezien afval een apart sluitend deel van de begroting is waarbij de kosten voor inzameling en verwerking gedekt worden door de opbrengst van grondstoffen (denk aan glas, papier en PMD) en de afvalstoffenheffing.

Diverse kleine posten:
Het programma bevat naast bovengenoemde grotere deelprojecten middelen voor kleine uitgaven. Daarbij valt te denken aan de aanloop kosten voor de inzet van de deelauto's, de kosten voor educatieve maatregelen voor scholen en de ondersteuning van onze plaatselijke coöperatie PoweredbyHattem.